

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețuri

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'ă în laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'ă publicare câte 7 cr., la adou'ă și a trei'ă câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunilo se potu face în modulu celu mai usorū prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redacțiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 92.

Sibiu, 15/27 Novembre 1878.

Anulu I.

Memoriu asupra stării Romanilor transdanubiani.

(Urmare și fine.)

Asia dér Romanii posedendu tóte calitatile și elementele necesarie pentru constituirea și starea de sine unui poporu, și subtu punctulu de vedere intelectuale, avendu superioritatea asupra Bulgarilor chiar și a Grecilor, ar fi o nedreptate către ei, și unu germinu de desordine și de nestabilitate în constituirea și în noulu organismu, ce are se se faca provinciilor din Europ'a, déca — ceea ce nu ne vine se credemu — Romanii voru fi nesocotiti cá unu poporu distinctu în noulu organismu alu acestoru provinci, și nu li s'aru acordá si loru aceleasi drepturi, cá si Bulgarilor și Grecilor, adeca dreptulu și facultatea de a avea si ei o autonomia administrativa și de municipie, avendu cu Bulgarii și cu Grecii din aceeași provincia numai nisce relatiuni și legaturi generale și confederative, precum au diferitele cantóne ale Elvetiei în confederatiunea statului Elvetianu.

Nu scimu de ce Bulgarii, Grecii și Romanii, cari locuescu în aceeași provincia a Turciei, n'aru poté fi constituiti asia, în cátu se se póta desvóltá și trai fia-care elementu cu individualitatea sa nationala fara antagonismu și fara asuprire séu iniurierea celui mai micu séu mai paciutu din partea celui mai mare la numeru séu mai indrasnetiu, intocmai dupa cum în confederatiunea Elvetiei traiescu în armonia și se desvóltá a parte fia-care din cele trei elemente, adeca germanu, italianu și francesu, mantienendu-se prin organismulu confederativu ecuilibrulu între ei. Nu scimu déca óre nu s'aru poté face totu asia și pentru diferitele popóra crestine ale peninsulei Balcanice, și déca nu s'aru poté aplicá acelasi sistemu administrativu la provinciile Turciei, carora este vorb'a a li se dá o autonomia administrativa, și acaroru poporatiune este micsta.

Pe langa acestea elementulu romanu din caus'a positiunii sale geografice și a conditiunilor lui sociale, este destinat a fi cá unu zidu, care va împiedecá ciocnirea celor doue elemente, adeca: alu Bulgarilor și alu Grecilor, și va fi, în noulu corpu socialu-politicu, ce Europ'a are se creeze în peninsul'a balcanica, unu felu de agentu fisicu, care se póta tiené ecuilibrulu și se neutralisedie silintiele și antagonismulu acestoru doue elemente, cari chiar de acum, de si fiindu sub direct'ă domnia a Tur-

ciloru, aspira și chiaru lucrésă între lupte crancene, cá unulu se aiba preponderantia asupra celuilaltu. Este lesne de intielesu și de prevediutu, ca déca Romanii aru avea nenorocirea se fia condamnatu, a nu mai fi unu poporu distinctu, precum au fostu și sunt inca pâna astadi sub regimulu actualu, ecuilibrulu se va rupe, și o ferbere și ciocnire mai curendu séu mai tardiu are se se ivésca între Romani și Bulgarii séu Grecii. Si precum de multe ori dintr'o schinteia se face unu incendiu mare, totu asia se póte cá, din o noua tulburare și nemulțumire a unuia din popórale crestine din peninsul'a balcanica, se se nasca o conflagratiune generala, ceea-ce marile Poteri și prevedietorii loru reprezentanti ai Congresului dorescu și lucrésă negresitu cá se previna și se impedece pentru viitoru.

Éta dara, ca chiaru interesele generali ale Europei ceru, cá poporulu romanu, implantatu de Providentia séu de inpregiurari în peninsul'a balcanica, cu nisce conditiuni și calitati, fisice și morale, care sunt de natura a 'lu face se póta mantiené ecuilibrulu și armoni'a între diferitele elemente ce locuescu aceste tieri (peninsul'a Balcanica), și a dá garantiile cele mai solide pentru mantinerea bunei ordine și a linistei în poporatiunea micsta a acestoru provinci: ca unu asemenea poporu — dicemu — nu numai ca nu trebuie nesocotitu séu slabitu și treptatu sacrificatu în reformarea edificiului nou politico-socialu alu peninsulei balcanice, ci inca trebuie mantienutu și intaritu; esistenti'a și desvóltarea lui fiindu de neaparata necesitate și conditiune de „sine qua non“ pentru bun'a stare, pentru soliditatea și pentru îndelungat'ă durata a noului edificiu, alu carui planu Congresulu este menitu a face.

Rogandu dér pe Escelentiele Vóstre, se binevoiti a luá în seriósa considerare nu numai drepturile și positiunea nóstra și cá ómeni și cá unu poporu de sine statatoriu în peninsul'a balcanica, ci și motivele pentru care o politica intielépta și perspicace nu póte fi de cátu în favórea satisfacerii dorintieloru și intereselor legitime și a esistentiei poporului Romanu cu individualitatea sa nationala, ne place a crede, ca solitudinea cea petrundietória pe de una parte a Escelentieloru Vóstre, sentimentulu de justitia și de nepartinire pe de alt'a, va face dreptate și noue Romanilor, încátu în regularea cestiunei dise a Orientului, se se asicure și indivi-

dualitatea nóstra de unu poporu de ginta latina, luandu-se tóte mesurile și tóte precautiunile, cá în nou'a stare de lucruri ce are a se creá de către Congresu, limb'a, nationalitatea, autonomi'a administrativa și municipala a Romanilor se fia recunoscuta și garantata în modu efectivu, și se fia la adapostu de ori-ce iniuriere și vatemare din partea Grecilor séu a Bulgarilor, asia, încátu noulu organismu se nu permita nici intr'unu modu calcarea acestoru drepturi ale Romanilor de către ori-cine, nici direct'ă séu indirect'ă desnacionalizare a loru pentru profitulu Panslavismului séu Panhelenismului, ci se ne bucuramu și noi Romanii de aceleasi drepturi sociale, administrative, religióse etc., precum Bulgarii și Grecii, carora noi Romanii niciodata nu le-amu fostu ostili și nici nu le vomu fi vreodata, ci vomu trai cu densii în buna armonia și în confraternitate, cu conditiunea cá si ei se respecte drepturile și legitimele nóstre dorintie, precum noi respectamu pe ale loru cu scrupulositate.

Pâna aici memorialulu. Nu ne aducemu aminte se fimu datu în istori'a moderna preste vreunu altu actu nationale cum este acesta, carele se fia fostu supusu la delibertiunea vreunui congresu diplomaticu europénu din partea și în numele poporului românescu din peninsul'a Balcanilor. Asia precum se publicá memorialulu acesta, nu se vede scrisu de nimeni; ne sunt inse cunoscuti prea bine bravii barbati cari l'au inpartitu între membrii congresului. Că faptuitorii nu au esitu în publicu cu numele lor, se esplica de ajunsu din inpregiurari. Nu era nici-o trebuintia se se espuna la vendett'a atátoru inamici ai elementului nostru nationale românescu. Se póte cá se ajunga si dile cá acelea, în care se fia necesitati a pune totulu în jocu, a riscá totu, securitate personale, avere, viatia.

Cá de incepetura, acestu memorialu este si trebuie se fia fórtu bine venitu pentru totu sufletulu românescu; dara cá unui actu publicu informativiu îi lipsescu multe. Fratii macedo-romani au se'si încorde tóte poterile, se adune date istorice, geografice, topografice, statistice de poporatiune și finantiali cátu se póte mai multe și mai autentice. Scimu bine cá acelea sciintie și cunoscintie sub turci n'au potutu prosperá; acésta inse nu escusa pe nimeni în viitoru. Intre macedoromani se afla fórtu multi, cari dispunu și de averi mate-

Foisiór'a „Observatoriului“.

Episcopulu Gavrielu Gregoriu Maioru.

(Urmare.)

La a. 1772 în 2 Maiu murindu episcopulu Rednicu, la cererea clerului, Gregoriu Maioru fu érasu pusu în onórea de mai înainte. În sinodulu din 15 Augustu aceluasi anu, tienutu sub comisarii imperatesci contele Haller și Beldi clerulu aratá increderea ce o avé în densulu prin aceea cá-lu candida acum a 3 óra la episcopie mai cu tóte voturile;¹⁾ ce e mai multu dupa cum dice acelasi istoricu: toti ilu aseptau cu atáta doru cá se se întórca în Ardélu, cátu pruncii cari nu-lu cunoscusera, ci numai de nume i audisera inca strigau: Maioru! Maioru!

În Octobre 1772 imperatés'a Mari'a Teresi'a ilu intarí de episcopu alu Fagarasiulu, de care lucru — dice Sam. Clainu — fórtu s'au bucuratu tóta romanimea din Ardélu.²⁾

Toema pe atunci a fostu convocat, de imperatés'a Mari'a Teresi'a, sinodulu episcopiloru uniti din Ungari'a și Transilvani'a în caus'a Serbatoriloru, la care luá parte și Gregoriu Maioru. Dupa finirea sinodului s'a consacratu de Basiliu Bosiscovicu episcopulu din Croati'a, în biseric'a din curtea imperatésca, la care actu fu de facia: Imperatés'a, Imperatul si unu publicu fórtu numerosu. Maioru cu acea ocaziune a capetatu dela imperatés'a unu inelu și o cruce³⁾ pe care le a lasatu episcopiei.⁴⁾

¹⁾ Petru Maioru la Cipariu Acte și Fragm. p. 129; er' Sam. Clainu dice: s'au adunatu Soboru mare în Blasiu . . . în care se candidara: Gregoriu Maioru cu mai multu de 100 voturi etc. Acte și Fragm. p. 126.

²⁾ Sam. Clainu la Cipariu Acte și Fragm. p. 126.

³⁾ Samoila Clainu, la Cipariu Acte și Fragm. p. 128.

⁴⁾ Testam. fund. Gregorii Maioru.

Intórcerea și mergerea s'a prin Transilvani'a către scaunulu episcopescu semená fórtu tare cu a unui curieru. Ómenii cu miile esíu înainte lui. Éta ce dice Sam. Clainu vorbindu despre venirea lui Gregoriu Maioru la scaunulu episcopescu¹⁾: „Din tóte partile adunanduse clerulu si poporulu se védia cu marire onoratu, venindu la scaunulu episcopescu, pre celu ce cu cátiva ani mai înainte cu mare a amiciloru dorere l'au fostu veditu cu ocará scosu din tiér'a. — Bucuri'a mare în adeveratu la totu clerulu si poporulu românescu a fostu pentru venirea episcopulu Maioru.“

Acum se deschise pentru barbatulu nostru unu altu terenu cu multu mai largu, pe care poté se-si implinésca unic'a dorintia: de a vedé intréga romanime unita în cugete și în simtiri. Sublima idea, dar' si grea de realizatu. Elu avea se delature multe piedeci, cari de cari mai mari si mai contrarie idei sale. Elu avea se se lupte mai intai cu nesciinti'a poporului, pentru-cá prevedé bine cá venitoriulu unei natiuni depinde dela gradulu facultatiloru intelectuale; precum a unui individuu dela prim'a lui educatiune. Acésta piedeca inse cu atáta erá mai mare, cu cátu erá mai grosu intunereculu în care jacé poporulu séu mai bine disu natiunea.

Altu obstacolu ce i se opunea marelui barbatu erá discordi'a séu neunirea în privinti'a religiunei. Contrarii religiunei nóstre în genere, și în specie ai natiunei romane, precum totu deauna asia si în tempulu acesta, aflau destula materia cá se inparechiese pe romani — ce jacea în interesulu loru — si se bage între ei certele religióse. Alu treilea obstacolu erá seraci'a natiunei; cá-ci pâna candu o natiune e seraca, pana atunci nu se póte presupune, bá nici cugetá cá ar' poté face pasii necesari spre inaintarea și libertatea sa.

Se tacu de alte vici, cari tóte eráu totu atátea obstacole unui barbatu ce voia binele si fericirea natiunei romane.

¹⁾ la Cipariu Acte și Fragm. p. 128 et seqq.

Obstacolu primu a fostu inceputu a se delaturá inca de antecesorii sei, carora inca nu le lipsi o atare idea. Gratiá Providentiei divine, cá fericitulu Inocentiu si-a cunoscutu pre deplinu chemarea sa; tielin'a — cá se me esprimu asia — a spart'o, acum nu mai lipsea altuceva decátu cá sucesorii sei se cultivate agrulu cu semintia utila. Delaturarea acestui obstacolu erá neincunjuratu de lipsa si cá se póta delaturá pre alu doilea. Trebuea mai intai se lumineze natiunea intréga și numai dupa aceea se pasiésca la inpacarea certelor religióse; trebuia cá se le arate, cá între uniti si neuniti e cu multu mai pucina diferentia decátu cá se i póta desface „în doue castre inamice.“ Numai dupa delaturarea acestoru obstacole poté unu organizatoriu se pasiésca la delaturarea obstacolului alu treilea, la scóterea poporului în cátuva din miserie. Pentru-cá ori ce natiune, mai înainte de tóte trebuie se aiba sciinti'a necesaria spre unu lucru, dupa acea vointa, adeca unire în cugete și simtiri si numai dupa aceea poté pasi la facerea lucrului proiectatu. Toema asia stá lucrulu si pentru natiunea nóstra. Mai intai trebuia se se cultivate, se se desvólte în privinti'a intelectuala și morale, cá asia se fie apta pentru castigarea libertatiloru necesaria unei natiuni, dupa aceea se se unésca în lucrari și pretensiuni si apoi cu ajutoriulu acestora se se alunge miseri'a la care au ajunsu.

Aceste obstacole, vrendu nevrendu trebuia se le alunge unu barbatu organizatoriu, si apoi se pasiésca la alte lucruri mai totu asia de remarcabile. Ce nici nu lipsi.

Scóle cu ajutoriulu lui D-dieu, prin liberalitatea casei Habsburgice, si neobositulu zelu alu marelui pastoriu Inocentiu si a urmatoriloru sei s'au facutu; dar' lipseau scolarii. Pentru cá în genere vorbindu, poporulu romanu erá destulu de seracu, cá se numai amintescu si de feudalismulu celu infernalu, cá se nu si póta trimite copii la invetiatura.

(Va urmá.)

riali considerabili, se bucura si de conexiuni in regiunile mai inalte ale societatiei europene. Acum cá nici-odata sunt ei datori numelui de romanu, originei, onórei si reputatiunei lor, cá se ésa pe facia, inaintea lumii europene, fara a se mai gena de greci ori de slavi cu numele lor adevératu, se se dea de aceia ce sunt ei in adevér, de romani locuitori mai bine de ani doue mii între marea adriatica si cea egeica, între muntii Balcani (Hoemus) si Pindu. Fórté intieptiesce memorialulu face apellu la starea si la raporturile internationali moderne din Elveti'a si Belgiu. Pre cátu timpu tierile polyglotte nu voru fi organizate dupa modelulu Elvetiei, de pace durabile, buna intielegere, securitate, prosperitate si nici de moralitate publica nu va potea fi vorb'a in trensele.

Ni se va obiecta, cá in staturi despotice, gubernate tiranesce, nu póte cineva se ésa pe facia cu apararea intereselor nationali inafara, fóra periculu de a fi „sfarmatu“ si nimicitu. Scimu si noi, cá tirani'a se încérca se'ti inchida orice cale de aparare, se'ti astupe gur'a si se ti-o incuie cu lôcatu, se'ti smulga din mana si pén'a de scriitoriu si publicistu, éra daca cutedi se te plangi in afara, esci inferatu de tradatoriu, si in casulu celu mai favorabile spendiuratu cum se dice, in effigie.“

Dara pentru poporul macedoromanu tocma epoc'a presenta este nespusu de favorabile, in cátu adeca inpregiurarile fórté critice din Orientu tinu in grija torturatória pre toti acei ce aspira spre a'i incaleca si in viitoriu, a se ingrasia din sudórea lor, a'si inmulti si intari elementulu propriu prin absorbirea elementulu romanescu, a'i insiela cu mii de móscé (reliquii) false, puturóse si cu icóne facatórie de minuni.

Din Bucovin'a

ne vení acestu Necrologu: „Alesandru cav. de Popovici, proprietariulu mosiei Stupca, a repaosat astadi dupa unu morbu de totu scurtu in curtea Stroiesciloru, proprietatea fratelui seu mai mare Georgie cav. de Popovici, in vârsta de 52 de ani. Inmormentarea i se face in diu'a de 17, a l. in comun'a Stroiesci. Se invita deci toti consangeni, amici si cunoscutii, se binevoiesca a participa la acestu actu de doliu, Stroiesci, in 15 Noembre 1878“. Elen'a cav. de Popovici, nascuta comtesa Logotheti, cá socia. Dumitru, Georgie cav. de Popovici cá frate. Eufrosina ved: de Pantasi cá sora.“

La acestu necrologu se adaose din partea unui vechiu amicu urmatóri'a amintire.

Asia suna anuntiulu de doliu inpartitu pe la noi prin tíera. Acelu anuntiu desteptá in tóte ámele romaniloru bucovineni, atatu intelegintia catu si poporu ca-ci cine nu sciá si nu stimá pre boerulu „Alecú“ cav. de Popovici si pre intréga nobil'a si generós'a famili'a a „Popovicieniloru“, desteptá dicu, o adevérata si profunda jele, eara gazet'a oficiala „de Cernauti“ se exprima asupra tristulu acestu casu de mórté, in numerulu seu din 18 Nov. cu urmatóriele cuvinte: „In 15 a. l. repaosa la Stroiesci proprietariulu mare, dn. Alesandru de Popovici, de o mórté grabnica, lovitu de apoplexia. Repaosatulu era unulu din cei mai insemnati si mai respectati proprietari mari ai acestei tieri, carii l'au alesu cá deputatu alu lor pentru una din sesiunile dietale trecute. Alesandru de Popovici se retrase insa curendu dela viét'i'a politica publica si se ocupá mai multu cu economi'a rurala, fiindu densulu unulu din cei mai intelegenti si mai zelosi cultivatori de pamentu. Inmormentarea repaosatulu urmá in 17 a. l. la Stroiesci, participandu la acestu actu funebru nu numai unu mare numeru alu consociloru repaosatulu de unulu si acela-si rang, ci si alu orasieniloru din Sucév'a si alu locuitoriloru din intregulu tinutu.“

Noi insa, carii avuseramu norocirea de a cunoáce pre repaosatulu si asia in comunu si profundu regretatulu Alesandru cav. de Popovici mai de aprópe, adaogemu, ca densulu — descendente despre mam'a sa din stralucit'a familia a Costinesciloru — a fostu si unulu, in intréga nóstra tíera recunoscutu de romanu bravu si activu, precum si unu barbatu nobile in ori-si ce privintia, unu patriotu adevératu si zelosu, si unu boeriu induratoriu, binefacatoriu si sprijinitoriu, atatu alu ori-si carui institutu patriotic si nationale, catu si alu ori-si cui, carele a cautatu ajutorulu seu! Martori despre acésta sunt atati studenti seraci de pe la diversele scóle, saracii orasiului Sucéva: martore in fine, mai sunt si lacrimile veduveloru si serimaniloru din comun'a sa Stupca, cari deplangu astadi si voru mai deplange inca lungu timpu in repaosatulu pre parintele si bine-facatoriu loru

in tóta poterea cuventulu! — Ceea ce insa e si mai multu, cea mai mare bunatate ce facu repaosatulu intregéi comunei sale Stupca si mediatu poporimei romane tierane, a fostu, ca inainte de 15 ani, pe candu inca nu erá nici o scóla natiunala-poporala in intregulu acelu tinutu, repaosatulu boeriu Alesandru cav. de Popovici infintia si dota in comun'a sa o scóla poporala, ale careia frupte veduoram ca le cunoscu si le simti marea multime de poporu din intregulu tinutu chiar si acum, la inmormentarea generosulu si nobilelu fundatoriu alu acelei scóle, ascultandu cu lacrimi pe fatia melodiósele cantari corale ale copiliteloru si baitieloru scólei din Stupca, carii bietii cu totii, cu invetiatoriu si cu stégulu lor scolariu alergara cá la o unu milu de locu pana la comun'a Stroiesci, spre a aduce remasitieloru pamentesci ale binefacatoriu loru ultim'a veneratiune si gratitudine!

Fia-i acestui demnu barbatu si romanu tierin'a usióra si memori'a eterna!

Pana aci fóia germana oficiala din Cernauti.

Din pén'a dlui referente inse mai aflamu una din faptele cele mai generóse si patriotice a le fericitulu in domnulu barbatu. In érn'a trecuta, dupa ce aruncasera in temnitia pe junii studenti membrii si societatiei Arborós'a si'i tineá in arestu preventivu ca pe nisce inculpati de omoru sau tecunaria (incendiari), Al. de Popoviciu fu acelu proprietariu curagiosu si devotatu pentru aperarea celoru innocentu, care 'si oferi de cautiune intrég'a sa proprietate mare, numai pentru cá acei juni se fia dimisi si lasati pe picioru liberu pana la esirea sententiei definitive.

Aceasi familia nobile mai fu ajunsa inca si de unu altu desastru si doliu, ca-ci cumnatulu Alesandru de Pantasi caduise inainte cu doue luni in lupt'a cea crunta si furiósa dela Sencovitie din Bosni'a. —

Transilvani'a.

Sibiiu, 25 Nov. n. Dupa unele ploie merunte, timpulu s'a indreptatu fórté bine. Avemu pana acuma tótna din cele mai frumóse. Vitele mai pascu la campu si nutretulu adunatu se crutia pe érna, éra seracimea nu are trebuintia se ardia lemne multe si scumpe. Semenaturile de tótna s'au facutu mai preste totu. Dara vai, cele publicate in corespondenti'a „din partile Blasiului de Cineva“ (Nr. preced. 92) se coprindu si in altele, venite din celelalte parti ale tieri. Usurari'a (camatari'a) robesce tíer'a intréga. Amu intielesu ca peritorii de fóme si golatate in cei doi ani din urma au luat bani si bucate cu orice pretiu spre a scapa de perire; dara nu intielegemu de locu pe bogatii usurari si pe proprietarii mari, candu ei in furiós'a lor lacomia facu cá si bab'a din fabula, care avendu o gaina ce'i ouá pe fia-care di cate unu ou de auru, intr'o di o ucise, pentru cá se scótia din ea tóte ouale dintr'o data, a scosu inse numai unulu. Comune intregi mari, scadiura la 1/2 populatiunea, altele se stingu cu totulu. Nu e de ajunsu, ca coler'a si anghin'a difterica, éra in anii din urma fómea secerá mii de vieti omenesci preste mortalitatea normala, mai vinu si camatarii cá se gonésca pe ómeni din tíera, se'i alunge pe campile Ialomitiei, pe „Baraganulu“ Brailei si in Dobrogea; apoi dara cine se le mai bea vinarulu celu puturos si spurcatu, si ce e mai multu, cine se le cultive agrii, éra preotii pe cine se mai boteze, se cunune, se unga, se ingrópe?? „Se se si mai duca draculu din romani, cá si asia sunt prea multi si nu voru se fia magiarisati,“ audi vorbindu-se pe la Deva, Turda, Clusiu etc. Se se duca, nu unde'i mana ei, ci unde se póta traí, dara pe cine veti aduce voi in loculu lor? In Bosni'a nu e prisosu de locuitori, apoi mohamedanii nu voru se tréca incóce, éra pe serbi nici chiaru Koos Ferencz nu'i voiesce.

Ni se scrie din comitatulu Hunedorei, ca intemplantu-se in mai multe comune vendiari de case, pamenturi, gradini, prin executiune la toba, s'au cumparatu cu cate 30—20 chiaru si numai cu 8 florini, éra la unu locu cu cate 2 séu 3 cruceri, nu fiorini. Nimeni nu ar crede acestu lucru, déca nu s'ar constata prin acte oficiali. Si se nu créda cineva, ca prin acea procedura nebunésca ar saraci numai elementulu romanescu; cá-ci tocma si noi amu fi in stare se producemu mii de esemple despre saracirea totala a elementulu magiaru pana la atata, in catu s'au vedintu inca si baroni locuindu in cascióre coperite cu paia, éra altora luandu-li-se prin esecutiune tóta averea (vedi mai in fia-care Nr. alu Monitorulu of. Közlöny din B.-Pesta). Dara éra si se nu créda cineva, ca tíer'a ar fi lipsita cu totulu de ómeni bogati, ca-ci altumentrea

cum ti-ai esplicá luculu si anume sutele de mii cheltuite la alegeri (vedi desbaterile dietali din estimpu), cum si donatiuni cá cea de 65 mii fl. facuta de comitele Kuhn gimnasiulu reformatu din Orasthia si altele multe. Tocmai si între romani se afla familii dieci de mii cu stari respectabili. Lupt'a inse politica si nationale — magiarismulu — are, directe si indirecte, influintia teribile, desastroása, funesta, ruinatória, asupra raporturiloru nóstre de pe terenulu economiei sociale, politice, nationale. La noi nu e vorb'a numai de a saraci individuu pe individuu, ci natiune pe natiune. De aici, din acésta politica afurisita se esplicá si o multime de apparitiuni economice si finantiali ale statulu. Dara ce vrea se scia fanaticismulu de unele cá aceste?!

A propos de gimnasiulu dela Orasthia. In acela invetia pana la 140 de tineri romani, între carii vreo 85 gr. resariteni si restulu gr.-catholici, platesce fiacare didactru cate 10—15 fl. pe anu, cá se ajunga la salariile profesoriloru; dara de limb'a si literatur'a romana nu e nici vorba. . . .

Se vedu uneori preoti romani strimbandu din nasu, ca asia nimitá inteligentia nu prea merge la biserica. Reverentiele lor au dreptate se strimbe; dara si noi avemu dreptu se intrebamu, ca óre tineri cati invetia de mici pana la etate de ani 20—25 totu numai in scóle de alte legi si alte limbi, la ce biserica voru mai merge, pe ale cui fete voru lua de neveste si — in ce religione voru cresce pe pruncii lor. Cathechiserea ii va mantui. Nici dv. nu o credeti acésta. Apoi, nu vedeti, ca una parte mare de tinerime e indreptata se invetie cathicismulu in limb'a magiara si nemtiésca. Dara se lasamu acésta tema vitale pre candu voru incetá certele dintre uniti si neuniti. . . .

Revista politica.

Cestiunea asia numita orientala, acarei itie in locu de a fi descurcate prin tractatulu dela Berlinu au fostu si mai multu incurcate, inca nu si-au aflatu deslegarea sa si eata, ca unu nou resbelu a eruptu între Angli'a si Emirulu din Afganistanu. Acestu resbelu Angli'a are se-lu multumésca intrigeloru russesci, cari se folosescu de Emirulu din Afganistanu numai cá de unu instrumentu docilu, pentru cá prin midulocirea lui se angejese fortia armata a Angliei in Asi'a si asia Russi'a scapendu de opostiunea celu mai puternicu si energiosu rivalu in Orientu se póta continuá oper'a sa inceputa de a sdrobi si a nimici cu deseversire imperiulu turcescu. Acésta opera din partea Austriei, care au primitu fatalulu mandatu de ocupatiune, a fostu nu numai inlesnita, dara si accelerata, cu tóte ca comitele Andrassy si umbr'a sa d. Coloman Tisza, pretindu, ca unic'a tianta a politicei loru este de a pune stavila panslavismulu si a impiedecá realizarea tendintieloru finale ale politicei russesci. Dara care sunt si care potu fi aceste tendintie finale ale bunulu si amabilulu nostru aliatu dela Berlinu si Reichstadt? La acésta intrebare gubernulu austro-ungaru s'au feritu pana acuma cá de focu de a dá respunsu categoricu, in necasulu tuturoru interpelatiuniloru ce i sau facutu in cele trei parlamente, adeca in Reichstagulu din Vien'a, diet'a din B.-Pest'a si in delegatiuni. Probabilu, ca evenimentele cele mai de aprópe si celu multu la primavéra voru dá respunsulu prin foculu tunuriloru si prin ascutisulu baioneteloru. In totu casulu gubernulu englesu va trebui se-si incordese tóte poterile sale si se ia mesurile cele mai prudente, pentru-cá se póta desjucá planulu russescu, alu carui scopu este de a pune pe Angli'a între doue focuri si asia se o paralisesce. In Asi'a Angli'a va avea a se luptá nu numai pentru hegemoni'a sa, ci pentru esistentia imperiulu seu din Indii, éra in Europ'a trebuie se se lupte pentru Constantinopolu si strimtorile din Dardanele, care sunt chei'a imperiulu seu din Asi'a si prin urmare a comerciulu seu maritimu, care este bas'a esistentiei sale. Angli'a deci are a se luptá, nu pentru interese inchipuie, ci pentru interesele sale cele mai reale si vitale. Este deci lucru firescu cá lumea intréga se-si indreptése privirile sale asupra Asiei si se incépa a-si reinprospetá cunoscintiele sale geografice ale acelu localitati si campii, pe care deja tunulu a inceputu se vorbésca, éra sangele omenescu se curga din ranele celoru morti si ale celoru raniti. In 22 l. c. armat'a englesésca au ocupatu localitatea intarita Alimusjld, dupa o lupta scurta cu Afganii, cari aflanduse in numeru micu, s'au retrasu in disordine, lasandu pe morti si raniti, munitiuni, proviantu si mai multe tunuri in manile englesiloru. In fati'a acestei situatiuni critice gubernulu a conchiematu parlamentulu pe diu'a de 5 Decembre viitoru.

Pe candu in Asia se incepe unu nou resbelu, care probabilu ca va exercita o influentia mare si asupra desvoltarei ulterioare a cestiunei orientale, armat'a romana de ocupatiune, dupa ce a trecut in revista la Braila pe din inaintea Altetiei Sale Regale Carolu, in 26 si 27 l. c. a trecut pe la trei puncte in Dobrogea, unde precum ne spune „Romanulu“, ca este acceptata cu doru din partea poporatiunei si unde va fi salutata in modulu celu mai serbatorescu. Dorindu-i succesulu celu mai stralucitu bravei si gloriosei armate romane in misiunea ei civilizatoare, cu care a fostu insarcinata din partea areopagului europenu, nu ne potemu retiené a nu ne exprimá totu-odata si acea dorintia fierbinte, cá geniulu ei protectoru se o apere si se o crutie de acele esperientie triste si sangerose pe care le au incercatu brav'a si nu mai pucinu gloriós'a armata de ocupatiune austro-ungara in Bosni'a si Hertiegovin'a. Fie cá Dobrogea cedata Romaniei se nu se adevérsca a fi unu daru alu Danaidiloru, precum este Bosni'a si Hertiegovin'a pentru Austro-Ungari'a.

* Atentatulu sceleratu comisu asupra regelui Italiei este condamnatu de intrég'a lume civilizata. Regele Umberto a primitu felicitari dela tóte curtile, pentru fericit'a salvare a vietiei sale. Ovatiunile si omagie, ce i se facu din partea intregéi poporatiuni a regatului, fara deosebire de partite, este prob'a cea mai evidenta pentru poporariitatea de care se bucura junele rege, precum si ca natiunea italiana desaprobésca si condamna fapt'a smintitului bucatariu Passamente, care si-au indreptatu pumnariulu seu asupra ámei fiului iubitulu alu lui Victore Emanuelu, carui'a Itali'a are se multumésca marimea si positiunea sa actuala. Nu pucinu este laudatu si serbatoritu si actualulu ministru-presiedinte alu guvernulu italianu d. Cairoli, care n'au pregatatu a salvá viati'a regelui seu, espunendu-si pe a sa. Reactionarii si absolutistii si cu deosebire cei din Prussi'a se acceptau, ca acuma guvernulu Italiei inca va imitá pe principele Bismark si va pune Itali'a intréga in stare de asediú, asia precum o facu dictatorulu-cancelariu cu Prusso-Germani'a, Dara nu, ei s'au bucuratu prea de tempuriu, pentru ca regele Italiei precum si consiliarii sei sciú prea bine, ca unu poporu liberu, nu se guvernésca prin legi socialiste si nici prin politie, ci prin bunavointia, justitie nepartinitóre si prin o administratiune onesta si patriotica.

Deca cele ce se petrecu in lumea mare nu sunt nici decum de natura a ne inbucurá si linisci, apoi dieu cele ce se petrecu in monarchi'a austro-ungara inca nu sunt inveselitóre, ci din contra. Situatiunea monarchiei nu este intru nemicu mai clarificata, decatu cum era mai 'nainte de a se conchiamá delegatiunile. Comitetele Andrassy au impartitu intre membrii delegatiunileru asia numit'a carte rosie, care este o colectiune capricioasa si arbitrara a corespondintiei sale diplomatice. Din acésta corespondintia se póte vedea pana la evidentia, ca politic'a comitelui Andrassy in cestiunea orientala a fostu si este aceea, de a nu avea nici o politica, ci a urmá acea politica ce i se dictésca din Berlinu si St. Petersburg. Este politic'a lunatica, precum o a numitu Kossuth si nestatornica a unei libele de. apa, séu politic'a din „casu in casu“, precum o au numitu insusi conducetorul ei, séu mai bine disu celu condusu de ea. Ca acésta parere nu este numai a elementelor nemuliumite cu politic'a inangurata dela 1867 incóce, ci chiaru a celor mai seriosu patrioti magiari, s'au potutu vedea din discursurile pronuntiate in dieta, din partea unor barbati cá fostii ministrii-presiedinti Szlavi si Bittó, cari condamnara politic'a aceea in modulu celu mai categoricu. De mare interesu este pentru noi romanii si aceea ce audimu cum se exprima unu adevératu barbatu de statu magiaru despre sistemulu actualu, unu barbatu pe care trebuie se-lu respectese atatu amicii catu si contrarii sei. Acelu barbatu este d. Paul Somssici fostu presiedinte alu dietei si fostu deputatu in mai tóte legislaturele dietei magiare. Eata prin ce termini au refusatú acestu barbatu primirea unui mandatu de deputatu pentru diet'a actuala, ce i s'au oferitu din partea alegetoriloru din Segedinu.

„Mai antaiu de tóte sunt betranu, dara chiaru decá asiú trece preste acésta dificultate, totusi astadi credu mai firmu, cá cu unu jumetate de anu inainte de acésta, ca opositiunea nu va fi in stare se invinga politic'a domnitóre, acea politica, acarei indeplinire o au luatú asupra'si barbatiu actualei guvernulu. Pentru acuma celu pucinu orice intreprindere in directiunea acésta o consideru a fi fara de nici unu resultatu; o sarcina inse care este legata cu multe neplaceri personale, si care acuma nu ar obtienea nici unu resultatu — a luá asupra-mi o astfelu de sarcina, nu pociu fi chiamatu

eu in anulu alu 68 alu etatiei mele. Se o ia asuprasu cei mai tineri, cari potú contá pe si cu viitorulu. Situatiunea nóstra finantiara si sociala o consideru a fi fórte trista, ea falsifica constitutiunea nóstra, ruinésca economi'a nóstra nationala si amaresce viéti'a de tóte dilele. Nu asia si-au inchipuitu Deak si toti aceia cari i-au ajutatú la oper'a sa — „dualismulu“. Ei nu s'au ganditu, ca delegatiunile carora lis'au concreditu controlulu, respective deslegarea acelor cestiuni, care au fostu considerate de comune, ca acele delegatiuni voru absorbi poterea suverana a dietei magiare, ca ele voru decretá chielueli extraordinare in sume de multe milióne, cari nu se potú coperi din venitul ordinariu, ci numai prin noue inprumuturi ale statului, si mai departe, ca ele voru decretá resbelu séu pace si ocuparea de provincii fara consimtiementulu prealabilu alu dietei, suverane. O astfelu de procedere nu se póte basá pe dualismulu sanctionatu in anulu 1867, ci numai pe o mistificatiune arbitrara si o falsificare alu“.

Asia vorbesce unu Paul Somssici, care nu este nici serbu, nici croatu si nici romanu passivistu si dacoromanistu, ci unulu din cei mai integrii barbati ai natiunei magiare domnitóre. Se ne notamu bine acésta, ca mai curendu séu mai tardiu vomu avea lipsa de ea, atatu facia de amicii, catu si de inamicii natiunei nóstre.

Dela congresulu nationalu bisericescu alu Romaniloru gr.-or. din Ungari'a si Transilvani'a.

(Raportu specialu alu „Tel. Rom.“)

Siedinti'a X, din 11/23 Octobru 1878.

(Urmare.)

I. Hanea combate acésta propunere, fiindu o nedreptate a dispune despre sesiunea unei parochii, in favorulu altei parochii séu pentru altu scopu isi recomanda stergerea cu totulu a pasagiului din urma din al. 4.

Punendu-se amandamentele la votu, se primesce cu majoritate de voturi stilisarea propusa de eppulu Popasu.

Aline'a a 5. pe care comisiunea o recomanda spre primire neschimbata, deputatulu Radulescu o combate cá pre una ce ar inchide calea spre reducerea parochieloru ce se intentionésca, si recomanda urmatórea stilisare: „abatere dela aceste dispositiuni potú face numai sínódele eparchiale, dela cari se póte face apelatiune la congresulu nationalu.“

P. Cosma sprijinesce partea prima a propunerei, nu inse si partea din urma, de órece congresulu nu póte fi fara de apelatiune. — Sinodulu eparchialu este pentru densulu de ajunsu pentru a judecá in acésta materie.

Episcopulu Metianu tiene de mai bine a se concredi acésta afacere simplu consistoriului plenariu, ér'.

Episcopulu Popasu e de parere ca, prin relegarea hotaririi in acésta materie la sínódele eparchiale usioru s'ar poté intempla, ca pana la intrunirea sinodului eparchialu, atare comuna se se intarite intr'atatu, incatu se se periclitese ortodocsi'a.

Dupa ce Radulescu isi retrage partea a dou'a a propunerei, deput. Petricu primesce aline'a 5-a in urmatorulu tectu: „Abatere dela aceste dispositiuni potú face numai sínódele eparchiale in casuri de necesitate notoria.“

§. 11 din proiectu la propunerea comisiunei se primesce neschimbatu.

§. 12 comisiunea propune a'lu primi neschimbatu.

Dep. Hanea insa nu este multiamitu cu cuprinsulu acestui §., deci propune a se primi in urmatorulu coprinsu: „Diaconi se potú institui pe langa bisericile parochiale la cererea motivata a sinodului parochialu, pe langa asigurarea unei subssistintie potrivite, in orasie de 300 fl., in sate de 200 fl. Dela diaconu se cere calificatiunea prescisa pentru preoti.“ Propunetorul recunósce ca sam'a indicata este prea mica pentru a asigura subsistentia unui omu, crede insa, ca se póte afla unu espedientu, decá postulu de diaconu se va combiná cu vre unu postu de invetiatoru la scól'a locala.

Dep. Ionasiu e in contra propunerei lui Hanea si sustiene tectulu proiectului, de órece dupa inprejurarile diecesei banatiene diaconulu n'ar poté fi si invetiatoru, ca-ci elevii din institutul clericalu din Caransebesiu nu asculta si studii pedagogice cá in archidiecea si prin urmare n'au calificatiunea pentru invetiatori prescisa de lege.

Eppulu Popasu sprijinesce propunerea lui Hanea, cere inse cá se se dica espresu, ca in casulu candu diaconulu va fi si invetiatoru, se-si documentese calificatiunea sa pentru acésta cariera.

Cerendu-se si primindu-se inchierea desbaterei, mai vorbesce dep. Cosma, care sustiene, ca diaconatul este unu lucsu pentru bisericile parochiale satesci, si cine voiesce se faca lucsu, se-lu si platésca. Sprijinesce dér' tectulu proiectului, cu aceea, ca in salariulu ficsatu in proiectu se se compute si eventual'a léfa ce o va ave diaconulu cá invetiatoru.

In urm'a unor deslusiri date de presidiu congresulu primesce §. 11 in urmatórea stilisare: „Diaconi se potú institui la bisericile parochiale numai sub conditiune, decá li se asigura unu venitu la orasie celu pucinu de 600 fl. si la sate celu pucinu de 400 fl. pe anu. Dela diaconu se cere calificatiunea ce se cere si dela preotu.“

§. 13. La propunerea comisiunei se primesce cu stergerea cuvintelor „dilele de lucru“ din aline'a e).

La §. 14. Eppulu Popasu propune a se face 6 clase de parochii, in loculu celor 3 propuse de comisiune resp. de proiectu.

Dep. Crainicu, Seracinu si Cosma sustienú tectulu comisiunei, care se si primesce.

La §. 15 comisiunea propune cá, din al. 1 si 2, unde e vorba de dreptulu de a concurá la o parochie de clas'a 1-a si 2-a se se stérgea cuvintele „au facutu si doi ani de pracsu in cancelari'a consistoriala, séu langa careva protopresbiteru, ori cá invetiatoru si preste acésta“ si se se dica numai in urma al. 2 ca, „dintre concurentii voru fi preferiti“ cei cari au calificatiunea amintita mai susu; ér' aline'a din urma se se stérgea cu totulu.

V. Babesiu sustiene tectulu proiectului, ca-ci pracsu analoga se cere la tóte oficiile publice. Cu deosebire accentuésca, ca fitoriulu preotu se functionese catva tempu cá invetiatoru.

Dep. Cosma combate propunerea lui Babesiu din cauza ca, avendu comun'a bisericésca a alege pe invetiatori, consistoriele nu voru poté dá fie carui candidatu de preoti si unu postu invetiatorescu.

Sustiene deci tectulu comisiunei, care este sprijinitu si de Marienescu si de Ionasiu, care accentua de nou, ca candidatii de preotie din Caransebesiu prin propunerea lui Babesiu aru fi eschisi dela dreptulu de a concurá la o parochie, de órece ei, dupa organizarea institutului teologic eparchialu, nu asculta si studii pedagogice, prin urmare nu potú se aiba calificatiunea ceruta pentru invetiatori.

Pentru propunerea comisiunei mai vorbesce si dep. E. Traila si St. Iosifu, care sustiene ca, prin o dispositiune, ca cea propusa de Babesiu, statulu invetiatorescu s'ar privi numai cá unu periodu de trecere la parochie, si ca prin urmare nici odata nu amu ajunge a avé o clasa de invetiatori harnici. Ca-ci invetiatoru harnicu se póte face cineva numai prin o pracsu mai indelungata.

Dep. Hanea combate parerea lui Iosifu, aratandu din esperientia sa, ca candidatii de preotie, chiaru si candu au avutu o pregatire mai pucina, prin aceea, ca au fostu si invetiatori s'au calificatu de preoti cu multu mai harnici, decatu de cei cu pregatire mai multa, dér' cari n'au fostu invetiatori.

De acésta parere e si cav. de Puscariu, pe candu dep. Mangra sustiene parerea comisiunei, obiectandu lui Hanea ca, decá clericii, cari n'au fostu si invetiatori, n'au fostu preoti asia harnici, ca cei ce au ocupatu vr'unu postu de invetiatoru, vin'a ar fi a institutului, care nu a pregatitu pre candidati destulu de bine.

Dupace presidiulu atrage atentiunea congresului asupra faptului, ca, prin cererea pracsu de 3 ani cá invetiatoriu clericii usioru aru veni in positiunea de a nu-si aflá dupa acestu tempu parochie si a fi asentati la militie, mai departe asupra inpregiurarii ca candidatii de preotie cá invetiatori aru trebui se contribue la fondulu de pensiu pentru invetiatori, fara cá ei se aiba vr'unu folosu din aceste contribui, si dupa ce Babesiu ca propunatoru isi apera inca odata propunerea sa, se incheie desbaterea si punendu-se propunerile la votu, propunerea lui Babesiu, respective a proiectului, cade cu 27 contra 28 voturi, cari au sustienutu propunerea comisiunei.

Totu la acestu § alu I dep. V. Babesiu face amandamentulu, ca pentru parochii de clasa I-a se nu se céra cu rigóre calificatiunea pregatitóre de 8 clase gimnasiale, ci in casu de harnicie notoria, si candu se va dovedi pe deplinu, ca unu barbatu óre-care a bine-meritatu pentru bisericu si scóla, chiar' decá nu va avé calificatiunea de 8 clase gimnasiale séu reale, se aiba dreptulu de a concurá la parochie de clasa I-a.

Acestu amandamentu da ansa la o desbatere indelungata, in care Cosma si Iosifu combatu cu multa abilitate parerile lui Babesiu, cari ar lasa usi'a deschisa la multe abuzuri; ér' dep. Rotaru si Al. Popoviciu sprijinescu propunerea acestuia.

In urma punendu-se amandamentulu lui Babesiu la votu, elu se primesce de congresu cu o majoritate insemnata.

Fiindu tempulu inaintatu, siedinti'a procsima se anuci'a pe mane la 9 óre. La ordine continuarea desbaterei proiectului pentru regularea parochieloru.

Cu acestea siedinti'a se incheie la 2¹/₄ óre d. pr.

(Va urmá.)

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

Fagarasiu, in 20 Novembre 1878. Cunoscutulu Paulu Moricz aflá cu cale a renuntia la mandatu dela Fogarasiu, unde fusese alesu cu spese enorme si a primi unu mandatu din altu cercu electoralu. Asia noi in 28 Novembre a. c. vomu avea éra si alegere de deputatu pentru diet'a ungréscu. Fi-va alegerea noua mai serioasa? Ori cá se voru compromite éra si persóne de care te dóre in sufletu? Abstractiune facuta de orice opiniune politica, de activitate si passivitate, ar fi fórte de doritu cá se ajunga si acésta tíera, in cátu actele de alegeri, atátu de susu ténute la popórale civilizate, se nu mai fia inferate de ómeni cá Orbán si de mai multe diarie numai cá nesce comedii; cá-ci in adevéru lucrulu stá asia, cá chiaru si ómenii cei mai simplii ténu alegeriile numai de comedia, la care se mananca, se bea si se facu batai, cu diferentia, ca pe candu acolo publiculu platesce pentru cá se védia si se se desfateze

in jucariile comedioase, aici platescu inscenatorii de „comedii“ publicului si inca multa, ca se ia parte la densa.

Cine se fia candidatulu? se intréba fie-cine; se aude numele faimosului I. Benedek, juratului inamicu alu numelui si neamului romanescu, apoi alu lui M. Kopsany si Kosi; insa nu se crede ca voru mai fi in stare se candidaze, dupa ce alegerile trecute iau costatu sume relative fórté mari.

Acum se voru multumi a face serviciu de cortes pentru care va plati mai bine.

Candidatu si alesu la noi, cá mai in tóte cercurile electorali din Transilvania, va fi acela pe care 'lu voru inpune dela B.-Pesta, cá-ci nici mediulócele nici presiunea nu lipsesce.

Astadi se ascépta din secuime sosirea lui Popp Alajos, care cum se aude voiesce a candida; cá-ci cum diseiu, din Comitatulu nostru nici unu magiaru nu mai cutéza a candidá, éra romanii se retragu in sensulu conclusului conferentiei din Sibiu.

Se speramu cá afara de persónele oficiali numai acei alegatori voru merge la urna, pe cari afara de spirtulu jidovescu, nu i mai misca nimicu.

Societatea academica romana.

Sessiunea anului 1878.

(Urmare.)

Siedinti'a dela 21 Septembrie.

La ordinea dilei: continuarea discussiunei raportului comisiunei despre manuscriptulu „Tieranulu romanu“ venitu la concursulu premiulu Nasturelu:

Raportulu asupr'a manuscriptului „Tieranulu romanu.“

Domniloru! In sessiunea anului trecut 1877 comisiunea numita de societate a propune si a reglemantá premiele, ce urmésa a se dá din fondurile fericitului intru memoria C. Nasturelu Herescu, a propusu si societatea a aprobatu pentru anulu 1878, in care ne aflamu, cá tesa pentru premiulu din seri'a A, „Tieranulu romanu,“ disertatiune asupr'a starei sale morale, intelectuale, sociale, economice si politice. Dupa publicatiunile facute anulu acest'á s'au si prezentatu doue manuscripte, indicate prin raportulu delegatiunei sub literele B si C. Acelu sub liter'a C n'a fostu depusu in intregimea lui chiaru la inceputu, in diu'a ficsata prin publicatiunea concursului; pentru acést'a unulu din membrii comisiunei, d. N. Ionescu, a fostu de opiniune a 'lu primí, ronduri-ronduri, dupa cum autorulu seu s'a inlesnitu a'lu decopiá, nepotendu face din acést'a unu motivu de escludere, pe catu tempu comisiunea a avutu tempulu de a'lu cercetá, considerandu, ca o parte esentiala a sositu la tempulu convenitu si apoi inca mai tardiu, apretiandu valórea intrinseca, care s'a observatu in elu. Intemplarea a adusu, cá acelasiu membru, care in comisiunea din 1876 a conceputu si a propusu tes'a acést'a, se ajunga astadi a fi raportorulu dv. asupr'a elaboratelor venite la concursu, dupa deplin'a intelegere, ce a avutu cu ceilalti membri din comisiune, d-nii Odobescu si Aurelianu.

Voiu incepe dér' cu primulu manuscriptu lit. B. Acést'a pórtá titlu de „Memoriu asupr'a starei morale, sociale si economice in Romani'a.“ Titlulu insusi ar' fi potutu cá dela inceputu, fara nici o observatiune, se ne faca a respinge acestu manuscriptu, dér', insuflati de sentiementulu acel'a, ca este bine a incuragiá nobilele ocupatiuni in generatiunea nóstra, 'i-amu datu tóta atentiunea posibilá. Din lectur'a lui si chiaru din tabl'a de materii amu vediatu, ca autorulu n'a lucratu la oper'a acést'a tocmai in scopulu de a concurá la tes'a nóstra; cá-ci, déca ar' fi avutu asemenea intentiune, ar' fi afluat din lectur'a Analeloru nóstre tendinti'a si spiritulu, care ne-a dictatu a propune tes'a acést'a. Lucrarea s'a inbraciosiéza unu campu destulu de intinsu de teorii si consideratiuni generale asupr'a tieriei; cu tóte acestea pentru noi are lips'a aceea, ca nu coresponde la subjectu, si astfelu nu póte se concure la premiulu Nasturelu.

Se viu acum la manuscriptulu liter'a C. Autorulu incepe printro' introductiune, in care arata in trasuri generale, cum s'a constituitu si organizatu tóte statele civilisate, analiséza oper'a de colonizare a Daciei, determinandu caracterulu ei propriu, aretandu diferenti'a intre constitutiunea popóraloru barbare si intre aceea, ce caracterisá cetatiuni'a romana introdusa in Dacia' dupa cucerire, determina origin'a proprietatii fonciarie in mici portiuni egale (fundus) inpartite printre colonisti;

studiéza formatiunea nationalitatiei romane, combatendu pe autorii moderni, cari sustienu, ca Aurelianu a retrasu poporatiunea romana din Dacia; sustiene, ca „in Dacia' fiinti'a intréga romana a prinsu radecini adenci, cu tóta energi'a, de care numai ea potea fi capabila,“ si ca continuitatea poporatiunei si a traditiunilor romane n'a fostu niciodata intrerupta in tieriele nóstre, si conchide printro' repede ochire asupr'a sórtei poporatiunilor rurale din provinci'a Dacia', dela invasiunea barbariloru pana la inceputulu secolului XIII; contesta dominatiunei germane si hune ori-ce iniuriere asupr'a fiintiei romane a colonistiloru, dér' atribue popóreloru, cari au fostu in contactu neintreruptu cu romanii, slaviloru, bulgariloru, unguriloru, intru catva si cumaniiloru, óre-care influentia asupr'a datineloru, limbei, institutiuniloru si numiriloru topice de riuri, sate, localitati etc.

Dupa introducere se venimu la partea I a operei. Acést'a e consacratu istoriei claselor rurale, dela fundarea principatului munténu si pana astadi. Constata urmele unei poporatiuni romane de-a stang'a Dunarei prin operele autoriloru bizantini si prin documente contemporane: constituirea ei in mici domniaté séu chinezate inca la inceputulu secolului XII, care continua a existe si sub domniele lui Tugomiru, Alecsandru si Vladislau Basarabu, carele, prin contopirea domniatelor si chinezatelor si prin victorii reportate asupr'a popóraloru vecine, facú posibilá vietá'á propria de statu, manifestatiunea organica a poporulu. Esplorandu terenulu acést'a, autorulu studiéza pasu cu pasu originea natur'a si relatiunile proprietatiloru, aretandu pe base de documente, cate feliori de sate au fostu in trecut, originea si organizatiunea satelor mostenesci, domnesci, boeresci, monastiresci, precum si a celoru numite slobozii, avendu mereu cá punctu de mira conditiunea sociala a locuitoriloru tierani.

Doue capitole, II si III, sunt consacrate starei tieranului in secolii XIV si XV, aretanduse clasele, ce constituiau atunci poporatiunea agricola, sarcinele, ce o apasau, legaturile dintre proprietari si tierani, varietatile proprietatii hereditarie si proportiunea, iu care ea se afla distribuita in societate.

Capitolulu IV inbraciosiéza secolulu XVI. Dispunendu de unu mare numeru de documente, pe cari le utilizéza cu suficientia, scotiendu la lumina situatiuni si fapte, ce 'i permitu a urmari pasu pe pasu alunecarea tieraniloru liberi si proprietarii spre vecinia séu iobagia. Aici nu pregeta de a tractá si despre conditiuni variate ale proprietariloru mici séu mosneni, alu caror'a numeru era considerabilu: modululu cum stapaneau ei si inpartieau pamentulu intre deusii, impositile ce 'i apasá, si care avura de consecuentia emigratiunea loru in tieriele vecine si vendiarea loru catra boieri in conditiunea servila de vecini séu romani, forméza notiunile cele mai interesante si mai serióse. Cercetandu apoi originea veciniloru séu locuitoriloru din satele boieresci si monastiresci si a poslusniciloru (séu a celoru inclinati in serviciulu cuiv'a) conditiunea loru sociala, drepturile si datorile reciproce dintre ei si stapanii loru, ajunge la actulu numitu legatur'a lui Michaiu Vitézulu, pe care 'lu analiséza din puncturi de vedere cu totul noue. Capitolulu se incheia cu descrierea ocupatiuniloru si traiulu tieraniloru in secolulu XVI, a starei loru economice, morale si intelectuale din acea epoca.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

— (Necrologu.) In 18 l. c. s'au inmormentatu in Vien'a candidatulu de profesura Ilarionu Munteanu, din Bucovin'a, oficiaru de reserva, care a muritu in urm'a raneloru sale primite in sangerós'a lupta dela Sencovici. Fia-i tierin'a usióra si memori'a binecumentata!

— (Societatea literara-bisericesca „Alessi-Sincaiana“ a teologiloru romani din Gherla,) conformu statutelor sale, se constitui pre acestu anu — alu X-lea alu existentiei sale — in modululu urmatoriu: Presiedinte: Gerasimu Domide; vicepresiedinte: Emiliu Lobontiu; notariu alu corespondintiloru: Pamphiliu I. Grapini; casariu: Iuliu Anceanu; bibliotecariu: Ioane D. Neamtii; notariu alu siedintiloru: Paulu Chit'a; archiviariu: Mateiu Popu; controloru: Nicolau Avramu.

Totu-odata esprima cea mai caldurósa multiumita Domnului Alesandru Romanu, professoru la Universitatea din Pest'a, precum si Domnului Aloysiu Vladu de Seliste, jude la tribunalulu reg. din Pest'a, pentru interesulu manifestatu societatiei nóstre,

prin maritimós'a donatiune a mai multoru opuri literare pretioase. — Nu potemu a nu esprime cea mai profunda multiumita si Domniloru Redactori ai foiloru: „Biserica si scóla“, „Economulu“ si „Foi'a scolastica“, si „Revista scientific'a“, pentru gratificatiunile amintiteloru fóie, rogandu'i totu una data, cá se binevoiesca a ne inpartasi si pre venitoriu de acestu favoru.

Gherla, la 22 Novembre 1878.
Gerasimu Domide, Pamphiliu I. Grapini, presiedinte, not. corespond.

— (Mórte tragica.) In Sárbogárdu a fostu ingropatu nu de multu unu barbatu june, care suferindu de o batatura la picioru (ochi de gaina) si-au operat-o elu insusi inse asia de reu, ca de atuncea i-au remasu o rana nevindecata. Inainte cu cateva luni, acea rana incepu se-lu incomodese intr'unu modu neplacutu, piciorulu i se umfla si umflatur'a se trase totu mai susu, pana i se umfla intregu corpulu si i cauza mórtea nefericitului. Se póte ca instrumentulu, cu care si-au taiatu elu batatura se fi fostu oxidatu si asia din nebagare de séma séu ignorantia si-au inveninatu ran'a si prin aceea totu sangele.

— (Patru gemeni.) In Ernacu, districtulu Diacovaru, o femeie a nascutu in 1 Augustu patru copii, trei feciori si o féta, dintre cari unu fecioru a muritu, éra ceilalti trei se afla sanetosi. Femei'a este de 36 ani si in 10 nasceri au facutu 14 copii.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 25 Novembre

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.57 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.33 „
Imperialu rusescu	„ 9.30 „
Moneta germana de 100 marce	„ 57.70 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira turcésca	„ 11.— „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ 100.— „

Castigulu celu mare event. de 375,000 Marci.	Anunciu de Norocu !!!	Castigurile sunt garantate de Statu.
--	-----------------------	--------------------------------------

Invitare la participarea sortilor de castigu

alu marei loterie de bani, garantata de Statulu Hamburg, in care castigurile sicure trebuie se fia de preste

7 milióné 790,000 Marce.

Castigurile acestei loterie favorabila de bani, care conformu unui planu ficu cuprinde numai 82,500 losuri, sunt urmatóele si adeva:

Castigulu celu mai mare este eventualu de: 375,000 Marce.	
1 Premie de 250,000 Marce	304 Castiguri á 2000 Marce
1 Castigu á 125,000 Marce	3 Castiguri á 1500 Marce
1 Castigu á 80,000 Marce	10 Castiguri á 1200 Marce
1 Castigu á 60,000 Marce	502 Castiguri á 1000 Marce
1 Castigu á 50,000 Marce	621 Castiguri á 500 Marce
1 Castigu á 40,000 Marce	37 Castiguri á 300 Marce
1 Castigu á 36,000 Marce	675 Castiguri á 250 Marce
3 Castiguri á 30,000 Marce	40 Castiguri á 200 Marce
1 Castigu á 25,000 Marce	36 Castiguri á 150 Marce
6 Castiguri á 20,000 Marce	22850 Castiguri á 138 Marce
6 Castiguri á 15,000 Marce	10 Castiguri á 135 Marce
1 Castigu á 12,000 Marce	1950 Castiguri á 124 Marce
24 Castiguri á 10,000 Marce	75 Castiguri á 120 Marce
2 Castiguri á 8,000 Marce	4 Castiguri á 100 Marce
3 Castiguri á 6,000 Marce	3450 Castiguri á 94 Marce
31 Castiguri á 5,000 Marce	3950 Castiguri á 67 Marce
61 Castiguri á 4,000 Marce	35 Castiguri á 50 Marce
4 Castiguri á 3,000 Marce	3950 Castiguri á 40 Marce
	3950 Castiguri á 20 Marce

Aceste castiguri ajungu in 7 seri in pucine luni la o tragere sigura.

Prima tragere a castiguriloru este ficsata oficiosu pe diu'a de

11 si 12 Decembre a. c.

si costa (52) 2-4

intregulu losu originalu numai 3 fl. 40 cr. v. a.,

unu diumetate de losu originalu numai 1 fl. 70 cr. v. a.,

un patraru de losu originalu numai — fl. 85 cr. v. a.

Aceste losuri originale garantate prin Statu, (e'ra nu promesse oprite) se espedéza pre langa tramitarea francata a pretiului, chiaru in cele mai indepartate regiuni.

Fiacare participatoru primesce fara ca se me provóce dela mine gratis pre langa losulu seu originalu si planulu originalu provediuju cu marc'a Statului si indata dupa tragere si list'a oficiosa a trageriloru.

Platierea si espedearea baniloru castigati la interesenti se face din partea mea directu, promptu si cu cea mai mare discretiune.

Orice comanda se pote face simplu prin asemnatiune — mandate — de posta.

Se se adreseze deci cu tóta increderea la

Samuel Heckscher senr.,

Banchieru si comptoaru de cambii in Hamburg.

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura se curéza siguru prin

Allopolu de plante Schneeberg a l. Wilhelm

pregatitu dupa prescrierea medicului, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acest'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de grumazu si pieptu, gripa, ragusiéla, tusa si trózna. Multi cumperatori marturisescu, ca numai suculu acestui-a au a-si multiami somnulu placutu.

Escellentu este suculu acest'a, cá preservativa pe tempu neguros si aspru.

In urm'a gustului fórté placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferu de plumani inse, o trebuintia; cantaretielor si oratoriloru contra vocei inchise séu ragusite, unu midilocu necesariu.

Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovéda despre effectulu extraordinariu alu acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. Oppolzer, rectorulu magn. la universitate c. r. din Vien'a, ilu folosese cu celu mai bunu succesu in spitalu, precumu si la persóne private.

Asemene s'a afluat recomandabilu si s'a prescriu adese suculu acesta de multi alti medici indigeni si din strainatate.

Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmatóele scrisori recunoscutóre:

Testimoniu.

Fiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magarésca in asia mesura, in cátu me tream cá nu cumu-va se se innee; intru ace'a a slabitu cu totul si a fostu atátu de debilu, in cátu abia stá pre petióre. Atunci mi-s'a recomandat allopolu de plante de Schneeberg, si multiamita acestui midilocu minunatu, indata dupa intrebuintiarea primei sticle a mai inacetatu tus'a, dupa a dou'a sticle cautá bene afora copilulu, a venit la potere si de atunci e deplinu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in cátev'a dile, prein midilocu acest'a, de o tus'a mare si ragusiéla.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculósa a copiiloru mei si dorescu cá acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tóte partile prein omenimea suferindu.

Flatz, 6. Martiu 1855.

Anton Just. Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai trimite cátu mai in graba inca 4 sticle dein renumitu D-tale Allopolu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle affu cá doreru de pieptu si gutu, pre cumu si respiratiunea scurta se micsióreza pre di ce merge, pentru ace'a me

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capatá dein celu mai próspetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tóta stim'a se subsémna

Heinrich Bock, chirurgu. Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopolu de plante Schneeberg este unu medicamentu fórté usiatoriuu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de asteliu de bóle.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Dle! Folosindu in desiertu diferite midilóce pentru doreru de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopolu de plante Schneeberg anuanciati de d-ta, care se póte recomandá pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintiarea celui d'antiau exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acést'a medicina minunata, sanetatea mi se restaurá pe deplinu. Multiamindu-si Dlu meu, din tóta anim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu

Graz, 3. Febr. 1857. W. J. Pock.

Domnulu meu! (21) 26

Dupa-ce prin intrebuintiarea allopolui d-tale amu scapatu cu totulu de tusea mea si de ragusiéla impreunata cu aceea, de care suferisem septemani si totu odata in urmarea binefacutóreloru rezultate ale acestui allopolu minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu fórté obligatu a Ti multiami din tóta anim'a pentru acést'a inventiune salutaria, cum si a recomanda acést'a medicina probata, dupa a mea convictiune, la toti cáti suferu de pieptu si mai ver-tosu cantaretiloru. Cu perfecta stima

Peisching, 25 Juniu 1857. Joanu Bauer, doctente.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretiulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depositulu principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopolu de plante genuinu se mai affu in Sabiu: Friedrich Thalmayer, comerciante.

Aradu: F. Tones & Comp.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Alba-Julia, Juliu Fröhlich, apotecariu.

Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Sighisióra: J. B. Teutsch, comerciante.